

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

CC: annimari.heiskanen@minedu.fi

Helsinki 15.2.2008

Lausunto luovaa verkkosisältöä koskevasta tiedonannosta

Viestinnän Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto EU:n komission tiedonannosta, joka koskee luovaa verkkosisältöä sisämarkkinoilla (KOM(2007) 836 lopullinen). Toteamme asiasta seuraavaa:

Pääviestit

1. **Julkaisutoiminta paremmin huomioon.** Komission tiedonannossa kaavailut toimenpiteet eivät ole riittäviä, jos verkkosisältöpalveluja halutaan edistää sisämarkkinoilla. Päähuomio tiedonannossa näyttää kohdistuvan musiikkiin ja audiovisuaalisiin tuotteisiin, kun olisi tärkeää tarkastella myös elektronisen julkaisutoiminnan toimintaedellytysten parantamista. Erilaisten luovien sisältöjen markkinat toimivat eri tavoin, joten toimenpiteetkin tulee räätälöidä tämä erilaisuus huomioon ottaen. Yhteismitalliset ratkaisut voivat olla vahingollisia.
2. **Tekijänoikeusratkaisut edistämään verkkojulkaisutoimintaa.** Tekijänoikeuskysymyksissä on tehtävä ero vapaiden taiteilijoiden ja työsuhteessa toimivien tekijöiden välillä. Työsuhteessa luotujen teosten oikeuksien hankintaa olisi syytä helpottaa säätämällä oletama oikeuksien siirtymisestä työnantajalle. Tämä mahdollistaisi uusien, innovatiivisten verkkojulkaisupalvelujen kehittämisen. Jos luovan sisällön saatavuutta koskeva suositus päädytään antamaan, siihen tulisi sisällyttää suositus työsuhteessa luotujen teosten tekijänoikeuksien siirtymisestä työnantajalle lain nojalla, jolleivät osapuolet toisin sovi.
3. **Erilainen oikeuksien hallinnointi eri toimialoilla.** Julkaisutoimintaan soveltuu verkkoympäristössä tekijänoikeuksien yksilöllinen hallinnointi. Sähköisessä julkaisemisessa on kyse julkaisijoiden ydinliiketoiminnasta, jossa yritysten on voitava lisensoida tuotteensa suoraan asiakkaille ilman välikäsiä. Tekijänoikeusjärjestöjen lisensoimassa musiikin verkkokäytössä käyttäjien tulisi saada luvat yhdestä pisteestä tarvittavan laajalle käyttöalueelle. Audiovisuaalisten teosten lisensointia koskevalle suositukselle emme tässä vaiheessa näe selkeää tarvetta.

4. **Kilpailua ei saa vääristää.** Kaikessa verkkosisältöjen käytön edistämässä on otettava huomioon, ettei markkinoiden toimintaan saa puuttua kilpailua vääristävällä tavalla. Julkisia varoja ei ole perusteltua käyttää sellaisiin tuotteisiin tai palveluihin, joita kaupalliselta pohjalta toimivat yritykset tuottavat markkinoille.
5. **Verkkopiratismiin suhtauduttava vakavasti.** Verkkopiratismi on uhka sisältöliiketoiminnalle ja sen torjumiseksi on syytä olla laajalti yhteistyössä eri sidosryhmien kesken. Verkossa julkaistujen sisältöjen oikeudeton hyödyntäminen esimerkiksi linkitystekniikan avulla on ilmiö, johon puuttumiseen on oltava riittävät oikeudelliset työkalut.
6. **Alennettu arvonlisäverokanta sähköiseen julkaisutoimintaan.** Luovien verkkosisältöjen tuotantoa olisi mahdollista edistää myös arvonlisäverotuksen keinoin. Emme kannata eri jäsenvaltioiden alennettujen arvonlisäverokantojen yhtenäistämistä, mutta jäsenvaltioilla pitäisi olla mahdollisuus käyttää painettujen tuotteiden alennettuja arvonlisäverokantoja, nollaverokanta mukaan lukien, myös verkkotuotteisiin. Tästä voitaisiin ottaa suositukseen erillinen säännös, jossa pitäisi myös korostaa, ettei nollaverokantaa tai nykyisiä alennettuja verokantoja saa kuitenkaan vaarantaa.

Tiedonannon sisältö

EU:n komissio haluaa tukea luovien verkkosisältöpalvelujen kehittämistä Euroopassa. Komissio käynnisti tässä tarkoituksessa laajan kuulemisen heinäkuussa 2006 ja valmisteli saamansa palautteen pohjalta tiedonannon, jonka tarkoitus on tukea innovatiivisten liiketoimintamallien ja rajat ylittävien verkkosisältöpalvelujen kehittämistä.

Komissio esittää tiedonannossa kahta toimenpidettä: 1) Content Online Platform –foorumin perustamista puitteeksi Euroopan tason keskustelulle sekä 2) suositusta luovasta verkkosisällöstä. Foorumin tarkoitus on neuvotella sisältökohtaisesti tai koko teollisuuden laajuudessa luovan sisällön verkkojakeluun liittyvistä asioista. Suositus koskisi DRM-järjestelmien läpinäkyvyyttä ja yhteensopivuutta, kannustamista audiovisuaalisten teosten innovatiivisiin lisenssijärjestelmiin sekä laillista tarjontaa ja verkkopiratismia.

Tiedonantoon liittyy poliittisia ja sääntelyllisiä kysymyksiä koskeva kysely.

Eri sisältötoimialojen erityispiirteet huomioon

Tiedonanto painottuu erityisesti musiikkiin ja audiovisuaalisiin teoksiin jättäen verkkojulkaisutoimintaan liittyvät kysymykset vähemmälle huomiolle. Tätä pidämme valitettavana, sillä komission toimenpitein olisi syytä tukea myös eurooppalaisen julkaisutoiminnan edellytyksiä.

Erityyppiset sisällöt eroavat toisistaan monessa suhteessa. Esimerkiksi sanomalehtien uutisaineisto on päiväkohtaista materiaalia ja markkinat ovat kansalliset taikka määrättyyn kielialueeseen rajoittuvat. Musiikkia taas voidaan kuunnella aina uudelleen ja uudelleen eivätkä musiikkimarkkinat noudata kansallisia rajoja.

Yhteismitallinen sääntely, jonka taustalla ovat määrättyyn sisältölajiin liittyvät erityiskysymykset, voi osoittautua erittäin haitalliseksi jollain toisella sisältöliiketoiminnan alueella. Esimerkiksi

musiikin verkkojakelun pohjalta tehtävät ratkaisut voivat olla täysin sopimattomia aikakaus- tai sanomalehtien verkkoaineistoihin taikka kirjojen sähköiseen julkaisutoimintaan. Musiikin massakäyttöoikeuksia hallinnoivat tekijänoikeusjärjestöt, kun taas sähköiset julkaisuoikeudet kuuluvat kustantajan omaan ydinliiketoimintaan ja kustantajan yksilöllisesti hallinnoitaviksi. Mahdollisessa tulevassa suosituksessa ja muussakin sääntelyssä on otettava huomioon nämä eroavaisuudet.

Tekijänoikeudelliset keinot

Työsuhdetekijänoikeus

Verkkosisältöjen jakelua on mahdollista edistää tekijänoikeudellisin keinoin.

Verkkojulkaisutoiminnan kannalta tehokkain keino olisi EU-tason sääntely siitä, että työsuhteessa luotujen teosten, valokuvien ja tietokantojen taloudelliset tekijänoikeudet oletetaan siirtyneiksi työnantajalle kansalliseen lakiin otettavan erityissäännöksen nojalla, jolleivät osapuolet sovi toisin. Vastaava ratkaisu on tehty jo tietokoneohjelmien tekijänoikeudellista suojaa koskevassa direktiivissä.

Työsuhdetekijänoikeutta koskevassa sääntelyssä on tehtävä ero vapaiden taiteilijoiden ja työsuhteessa toimivien tekijöiden välillä. Olettaman oikeuksien siirrosta ei tulisi koskea vapaita taiteilijoita, jotka kantavat itse riskin teostensa levittämisestä. Työsuhteessa toimivilla tekijöillä tätä riskiä ei sen sijaan ole, vaan se on siirtynyt työnantajan kannettavaksi. Korvauksena luovasta työstään tekijät saavat palkan ja kaikki muut työsuhteeseen liittyvät edut.

Verkkojulkaisumarkkinoilla on vielä runsaasti potentiaalia, jonka käyttöön saamista työsuhdetekijänoikeutta koskeva sääntely edistäisi. Uusien, innovatiivisten verkkojulkaisupalvelujen kehittäminen vaatii oikeudellista toimintavarmuutta, jota nykyisessä tilanteessa ei ole. EU:n eri jäsenvaltioissa toimivat yritykset ovat myös eriarvoisessa asemassa, kun osassa valtioita kysymys työsuhdetekijänoikeudesta on ratkaistu ja osassa ei.

Mediarytysten mahdollisuudet kilpailla erilaisten hakukonepohjaisten palveluiden tarjoajien, operaattoreiden ja muiden sisältöpalvelujen tarjoajien kanssa paranisivat, jos tekijänoikeuksien hankintamahdollisuuksia parannettaisiin työsuhdetekijänoikeutta koskevalla olettamassäänöksellä.

Työsuhdetekijänoikeudesta pitäisi mielestämme antaa sitovat EU-tason säännökset tai vähintäänkin suositus jäsenvaltioille.

Digitaaliseen sisältöön kohdistuvien oikeuksien hallinta (kysymykset 1-5)

DRM-järjestelmien käyttö tulee olla oikeudenhaltijoiden vapaassa harkinnassa. Monet oikeudenhaltijat esimerkiksi julkaisutoiminnan piirissä ovat valinneet julkaisemansa aineiston tarjoamisen ilmaiseksi verkossa. Tämän tulee jatkossakin olla mahdollista.

DRM-järjestelmien yhteensopivuus on sinänsä kannatettava asia. Järjestelmien ominaisuuksista ja sisällön käyttöehdoista on hyvä tiedottaa avoimesti kuluttajille.

DRM-järjestelmiin liittyen on pitkään käyty keskustelua yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuista. Hyvitysmaksujen soveltamisala erilaisiin tallennusaloituihin on laajentunut jatkuvasti. Maksujärjestelmä on hallinnollisesti raskas ja kallis ja siitä luopumista tulisi vakavasti harkita.

Yksityinen kopiointi on ilmiö, joka voidaan ottaa huomioon muilla tavoin, esimerkiksi kopioitavan tuotteen hinnoittelussa.

Maantieteellisesti laajempi lisensiointi (kysymykset 6-9)

Sähköisten oikeuksien lisensiointi ei julkaisutoiminnassa sovellu tekijänoikeusjärjestöjen rooliin. Sähköinen julkaiseminen on kustantajien perusliiketoimintaa, joka perustuu suoriin asiakassuhteisiin. Kustantajien panostuksia sisältöjen tuotteistamiseen, markkinointiin, jakeluun, asiakassuhteiden hoitamiseen ja liiketoiminnan kehittämiseen ei pidä vaarantaa ulkopuolisten lisensiointivälikäsien toiminnalla. Verkkajulkaisutoimintaan soveltuu yksilöllinen lisensiointi.

Musiikki, jonka tekijänoikeuksia perinteisesti hallinnoidaan tekijänoikeusjärjestöjen kautta, muodostaa oman massakäyttömarkkinansa. Musiikin käyttöön verkossa maantieteellisesti kattavampi lisensiointi soveltuu luontevammin. Olennaista on, että musiikin käyttäjät saavat tarvitsemansa käyttölisenssit yhdestä pisteestä haluamalleen alueelle.

Musiikin alueella toimivaa hallinnointiratkaisua ei kuitenkaan ole perusteltua ulottaa muihin aineistolajeihin. Aivan erityisesti tämä koskee aikakaus- ja sanomalehtien ja kirjojen verkkokäyttöä, joka on luonteeltaan toisenlaista kuin musiikin. Julkaisujen markkinat ovat pitkälle kansalliseen kulttuuriin ja kieleen perustuvat.

Tiedonannon liitteessä esitettyyn kysymykseen ensisijaisen ja toissijaisen markkinan eriyttämisestä verkkolisensioinnissa ei ole mahdollista ottaa kantaa ilman tarkempaa selvitystä kaavaillusta lisensiointimallista.

Selkeää tarvetta suositukseen audiovisuaalisten aineistojen maantieteellisesti laajemmasta on demand -lisensioinnista emme tiedonannon pohjalta näe. Asiaa on selvitettävä tarkemmin ennen johtopäätösten tekemistä. Lisensiointia on mahdollista kehittää nykyisenkin sääntelyn pohjalta yksittäistä valtiota maantieteellisesti laajemmille alueille.

Piratismi torjunta (kysymykset 9-11)

Tekijänoikeussuoja on niin painetun kuin sähköisenkin julkaisutoiminnan perusedellytys, jota ilman liiketoiminnalta putoaisi pohja pois. Toimiva suoja on myös kuluttajien etu, sillä se takaa yrityksille mahdollisuuden tuottaa monipuolisia ja laadukkaita aineistoja kuluttajien käytettäväksi. Tekijänoikeus edistää näin osaltaan sananvapauden toteutumista.

Piratismi torjuntaan on syytä suhtautua vakavasti ja eri sidosryhmien yhteistyö asiassa on kannatettavaa. Piratismi käsite on ymmärrettävä sillä tavoin laajasti, että se pitää sisällään myös verkossa julkaistujen sisältöjen oikeudettoman taloudellisen hyödyntämisen esimerkiksi linkitystekniikkaa hyväksi käyttäen (ns. norkkiminen). Riittävät oikeudelliset keinot puuttua tämänkaltaiseen toimintaan on saatava aikaan, jotta uusien sisältöjen tuottaminen ei vaarantuisi.

Tiedonantoon liittyvässä komission työasiakirjassa mainitaan, että Ranska tulee 23.11.2007 hyväksytyn yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan asettamaan uuden Internet-viranomaisen, jolla on toimivaltuudet katkaista laittomasti tiedostoja jakavilta henkilöiltä pääsy internetiin. Tiedonannon liitteessä kysytään, olisiko Ranskan yhteisymmärryspöytäkirjasta syytä ottaa mallia.

Viestiyhteyksien katkaiseminen on erittäin vakavasti sananvapauteen kajoava toimenpide, jolla voidaan estää pääsy laittoman aineiston ohella myös täysin lailliseen aineistoon. Samoin katkaisu

estää laittomien viestien levittämisen ohella myös mahdollisuuden käyttää verkkoa laillisten viestien julkistamiseen. Viestiyhteyksien katkaiseminen ei sananvapauden näkökulmasta katsoen ole toivottava tapa puuttua verkkopiratismiin. Ongelma on vaikea, mutta ainakin osittain sitä voidaan torjua laillisen tarjonnan avulla, mitä puolestaan julkaisutoiminnassa edistäisi edellä mainittu työsuhdetekijänoikeutta koskeva sääntely.

Kiinnitämme tässä yhteydessä huomiota myös television tilausohjelmalvelujen ennakkotarkastukseen ja siitä perittäviin maksuihin, jotka eivät saa muodostua esteeksi verkkosisältöpalvelujen kehittämiseksi. Tilausohjelmalvelujen suhteen toimijoiden itsesääntely on ensisijainen vaihtoehto. Lastensuojelunäkökohtiin perustuva itsesääntely television varsinaisessa lähetystoiminnassa on toiminut Suomessa erittäin hyvin.

Tiedonannon liitteessä esitettyyn kysymykseen suodatusmenetelmien tehokkuudesta estää tekijänoikeusloukkauksia emme pysty vastaamaan ilman tarkempaa selvyyttä tällaisten menetelmien toiminnasta ja kohdentumisesta erilaisiin verkkosisältöihin. Tämänkin kysymyksen osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota sananvapauden toteutumiseen.

Kilpailunäkökulma

Lainsäädäntöratkaisuilla tai julkisten varojen käytöllä ei pidä vääristää kilpailua eikä heikentää liiketaloudelliselta pohjalta toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. Monien sisältötuotteiden verkkomarkkinat eivät vielä ole vakiintuneet, vaan ne ovat vasta kehittymässä. Erilaiset liiketoimintamallit ja ansaintalogiikat hakevat muotoaan ankaran kilpailun puristuksessa.

Julkisen vallan ja kaupallisten toimijoiden roolit ja tehtävät on pidettävä erillään toisistaan. Julkisen vallan tehtäviin ei kuulu esimerkiksi koulutusaineistojen tuottaminen taikka kaupallisesti tuotettujen sisältöjen verkkolevitys kirjasto-, arkisto- ja museolaitosten välityksellä. Tällaiset toimet olisivat omiaan viemään pohjaa kaupallisten toimijoiden investoinneilta, joihin aineistojen kysyntä nimenomaan perustuu.

Verotukselliset keinot

Luovien verkkosisältöjen tuotantoa on mahdollista edistää myös verotuksellisin keinoin.

EU:n komissio selvittää parhaillaan mahdollisuuksia jäsenvaltioiden alennettujen arvonlisäverokantojen yhdenmukaistamiseen. Ottaen huomioon kustannusmarkkinoiden kansallinen, kieleen ja oman maan kulttuuriin liittyvä luonne, emme kannata alennettujen arvonlisäverokantojen yhdenmukaistamista EU:n alueella.

Tärkeää olisi sen sijaan sallia jäsenvaltioiden käyttää painettuja tuotteita koskevia alennettuja arvonlisäverokantoja, mukaan lukien nollaverokanta, myös sähköisessä muodossa oleviin julkaisutuotteisiin. Suomessa yli kuukauden ajaksi tilattujen aikakaus- ja sanomalehtien myynnistä ei suoriteta arvonlisäveroa ja kirjojen myynnistä suoritettava vero on 8 % veron perusteesta. Olisi toivottavaa, että samaa nollaverokantaa ja alennettua 8 %:n verokantaa voitaisiin soveltaa myös sähköiseen julkaisutoimintaan.

Julkaisijat kantavat sananvapauden käyttöön liittyvän sisältövastuun niin painetuista julkaisuista kuin verkkojulkaisuistakin. Sama verotuksellinen kohtelu olisi myös sananvapauden näkökulmasta

perusteltua. Verkkojulkaisu rinnastuu painettuun julkaisuun, ei muuntyyppisiin sähköisiin palveluihin.

Alennettuja arvonlisäverokantoja koskevassa jatkotyössä on äärimmäisen tärkeää, että mahdollisuutta säilyttää nykyiset alennetut ja nolloverokannat ei kuitenkaan millään lailla vaaranneta.

Content Online Platform

Komission ehdotus Content Online Platformin –foorumien perustamisesta puitteeksi Euroopan tason keskustelulle on harkinnan arvoinen. Avoin vuoropuhelu eri toimijoiden kesken voi parhaimmillaan edistää osapuolten välistä yhteisymmärrystä ja parantaa eurooppalaisen sisältöliiketoiminnan kilpailukykyä.

Korostamme kuitenkin, ettei foorumilla voi olla minkäänlaista roolia varsinaisissa tekijänoikeusneuvotteluissa, jotka ovat aina teosten oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välinen asia.

Viestinnän Keskusliitto ry

Håkan Gabrielsson
toimitusjohtaja

Viestinnän Keskusliitto on joukkoviestintäalan ja graafisen teollisuuden kattojärjestö, joka edistää toimialan yleisiä toimintaedellytyksiä tavoitteenaan turvata monipuoliset joukkoviestintäpalvelut suomalaisille. Viestinnän Keskusliitto edustaa noin 800 yritystä, jotka työllistävät noin 30 000 henkilöä. Edustettujen yritysten osuus joukkoviestintämarkkinoista on noin 80 %. Keskusliiton jäseniä ovat Aikakauslehtien Liitto, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto, Suomen Kustannusyhdistys, Suomen Radioiden Liitto sekä Suomen Televisioiden Liitto.

Lisätietoja lausuntoon liittyen antavat tarvittaessa:

Håkan Gabrielsson
Toimitusjohtaja
hakan.gabrielsson@vkl.fi
puhelin 2287 7304

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat
satu.kangas@vkl.fi
puhelin 2287 7305